Amerika werkt maximaal aan het eigen verlies van de hegemonie

Bernard ter Haar, januari 2026

Alle prognoses voor de lange termijn gaan ervan uit dat het zwaartepunt van de wereldeconomie de komende decennia verschuift naar Azië. Dat is ook logisch, want met de snelle mondiale spreiding van kennis en technologie volgt ook een gelijkmatiger verdeling van de arbeidsproductiviteit, en daarmee ook van de welvaart. Het zwaartepunt van de economie komt dan op de plek te liggen waar de meeste mensen wonen, en dat is in Azië. Zo was het vóór de eerste industriële revolutie ook. Daarmee raakt het Westen, vooral de VS, de hegemonie over de wereldeconomie kwijt. Veel van het gedrag van de VS op het wereldtoneel is te duiden als verzet tegen deze ontwikkeling. Verstandiger zou het zijn om zich op de nieuwe situatie voor te bereiden. Opvallend is dat de VS echt op alle fronten de meest onverstandige dingen doet, waardoor de ontwikkelingen zich alleen maar sneller zullen voltrekken.

De internationale rechtsorde omver gooien

De sterkste partij kan denken dat het recht van de sterkste hem het beste past. Dat is overigens een heel beperkte blik, want sinds de oertijd hebben mensen zich al gerealiseerd dat het recht van de sterkste geen stabiele gemeenschap oplevert. Maar als je weet dat het moment komt dat je niet langer de sterkste bent, moet je vooral bewaken dat er een deugdelijke rechtsstelsel functioneert waar ook de minder sterke partijen op kunnen bouwen en vertrouwen.

Al je internationale vriendschappen ondermijnen

Voor wie niet meer de grootste en sterkste is, is het verstandig om zo veel mogelijk vrienden te verzamelen. Samen met je vrienden kun je dan de rechtsorde bewaken, en als het moet ook een vuist maken tegen de overtreders van die rechtsorde. Het is dan niet verstandig om vooral ruzie te maken met je directe buurlanden Canada en Mexico, Latijns Amerika te bedreigen en ook de EU zo veel mogelijk te kleineren.

Je eigen kennis- en innovatiebasis ondermijnen

De nieuwe economie wordt zeer bepaald door nieuwe technologieën. De industriële revoluties die we de afgelopen twee eeuwen hebben gezien laten ook zien hoe belangrijk het is om voorin het proces van implementatie van nieuwe technologie te zitten. Dan helpt het niet als je je vervreemdt van al je wetenschappelijke instituten en in je beleid tegen alle wetenschappelijke kennis ingaat. Het helpt ook niet als je je volledig afhankelijk maakt van een paar heel grote BigTech spelers, die uiteindelijk meer in behoudzucht dan in vernieuwing geïnteresseerd zullen zijn.

Alle immigranten van je vervreemden

Op alle niveaus van de Amerikaanse economie spelen buitenlandse werknemers een belangrijke rol. Dat geldt voor de basale ondersteuning zoals schoonmaak en retail, maar ook voor hightech Onderzoek en Ontwikkeling. Als je onzekerheid creëert omtrent de werkzekerheid of mensen effectief wegpest, verstoor je een belangrijk kapitaalgoed van je economie. Sillicon Valley gaat het zonder buitenlandse krachten echt een stuk minder doen.

Je handelsrelaties verstoren

De economie van de VS is tamelijk gesloten. De VS importeert en exporteert maar een bescheiden deel van de totale omzet van de economie. Maar dat deel is zeker niet

verwaarloosbaar en ook de Amerikaanse economie is kwetsbaar op enkele cruciale ketens. Het verstoren van de handelsrelaties door voortdurende onzekerheid over handelstarieven maken buitenlandse producenten en investeerders kopschuw en laat ze mogelijkerwijs naar alternatieven wegdrijven. Daar komt nog bij dat handelstarieven een discriminerende vorm van belasting zijn die de efficiënte keuzes verstoort.

De kracht van de dollar ondermijnen

Met een ontspoorde overheidsbegroting, die prioriteert op militaire uitgaven en belastingverlaging voor de rijken en de federale schuld tot ongekende hoogte laat toenemen, en door ruzie met je Central Bank te voeren, onzekerheid bij je handelspartners te veroorzaken en overal je minachting voor internationale afspraken te ventileren, maak je het ongewis hoelang je munt nog de reservemunt van de wereld zal blijven. Veel landen, bedrijven en kapitaalverschaffers zullen op zoek gaan naar alternatieven. Gelet op de enorme buitenlandse schuld van de federale overheid van de VS is Amerika op dit punt ultiem kwetsbaar.

Toekomstig gericht beleid tegenwerken

De hele wereld is bezig met een transitie naar fossielvrije productie en consumptie. Dat is een ingrijpend proces waarbij veel dingen nog geleerd en ontwikkeld moeten worden, en waarvoor ook nog nieuwe infrastructuur ontwikkeld moet worden. Het is dan niet verstandig om je daarvan af te keren en je vast te klampen aan de oude wereld van de fossiele industrie. Je zet je achteraan het proces van leren en ontwikkelen. Als één van de grootste uitstoter van broeikasgassen vergroot de VS hiermee natuurlijk ook de klimaatschade in het eigen land en de rest van de wereld.

Ongefundeerd ingrijpen in het grote bedrijfsleven

Niet alleen met handelstarieven grijpt president Trump in in het functioneren van de economie. Hij probeert partijen te dwingen in investeringen die ze zelf nooit zouden hebben bedacht en ook niet als optimaal efficiënt zien. Een sterk voorbeeld is de poging van Trump om de Amerikaanse olie-industrie ertoe te bewegen om uiterst kostbare investeringen te doen in de onzekere en weinig aantrekkelijk oliemarkt van Venezuela.

De gezondheid van je bevolking ondermijnen

Gezondheid wordt door veel burgers als een van de belangrijkste dingen van het leven gezien. Het bepaalt ook voor een groot deel de kwaliteit van leven en werken. President Trump heeft een minister van Gezondheid benoemd die totaal incapabel is. Het vaccinatiebeleid is een voorbeeld van de schade die deze minister al heeft aangericht. Verder wordt de zorgverzekering voor de lage inkomens vrijwel onbereikbaar gemaakt

Maar: Liever geen oorlog!

Het is al met al een indrukwekkende lijst van wanbeleid. Het beleid gaat er blijkbaar van uit dat de sterkste altijd zijn zin krijgt en succesvol alle anderen kan blijven onderdrukken. Zodat je je niet hoeft voor te bereiden op een andere wereld. Hooguit moet je je voorbereiden op oorlog. Helemaal nieuw is dit niet. Veel hegemoniewisselingen zijn met oorlogen gepaard gegaan. Nederland, dat de wereldhegemoon was in de Gouden Eeuw, kan hier over meepraten, en is onder een reeks van oorlogen uiteindelijk zijn onhoudbare positie kwijtgeraakt. Het is cruciaal dat de rest van de wereld zich een goed beeld vormt van waar Amerika mee bezig is, en zich effectief organiseert en weerbaarheid opbouwt. (Zie bijvoorbeeld het DenkWerk rapport ‘Markt

en Macht’). Uiteindelijk gaat de VS moeten inleveren, maar het zou treurig zijn als dit gebeurt in een proces waarbij ook heel veel anderen kapot worden gemaakt.